

ČESKOSLOVENSKÝ PROTICHEMICKÝ PRÁPOR VO VOJNE V PERZSKOM ZÁLIVE 1990 – 1991

IMRICH PURDEK

Czechoslovak chemical battalion in the Gulf War in 1990 – 1991. Vojenská história, 4, 15, 2011, pp. 139-164, Bratislava. Author of the study material in the first section deals with international-political situation in the Middle and Near East, then describes the causes of war in the Persian Gulf in 1990 – 1991. As well as deals with the situation in the Gulf after Kuwait, Iraq and occupied for the first phase of the war, Operation „Desert Shield”. Following a declaration of the UN Security Council characterized the decision to send from Czechoslovakia to Gulf special chemical unit for humanitarian purposes. Author discusses in detail the creation and preparation of material, medical and technical support unit, its transportation into the Kingdom of Saudi Arabia and inclusion in the coalition forces. The next section describes the operation of the unit - chemical battalion's deployment to secure nuclear, chemical and biological protection of Saudi troops in the 2nd phase of the Gulf War „Desert Storm”. The final section discussing the work MS. Chemical Battalion after the liberation of Kuwait, the training of specialists from among the Saudi Land Forces officers, as well as planning and removal of troops back to their homeland.

Military History. Czechoslovakia. Czechoslovak battalion in the Gulf War 1990 – 1991.

1. PRÍČINY VZNIKU VOJNOVÉHO KONFLIKTU V PERZSKOM ZÁLIVE

V roku 1980, po dlhodobých sporoch o kontrolu hraničnej vodnej cesty Šat Al-Aráb, napadol Irak Irán s cieľom, že krajinu, ktorá je oslabená islamskou revolúciou, ľahko porazí a privlastní si sporné územie okolo rieky, ako aj iránsku provinciu Chuzistán, kde žije arabská menšina o počte asi tri milióny. Na tomto území sa nachádzajú veľké náleziská ropy.

Iracko-iránska vojna trvala do roku 1988 a priniesla obrovské materiálne straty na oboch stranách. Saddám Husajn v tomto konflikte použil aj chemické zbrane, a to aj proti domácim nespokojným Kurdom.

Iracko-iránska vojna trvajúca takmer deväť rokov finančne vyčerpana Saddáma Husajna a jeho diktátorský režim. Zahraničný dlh Iraku voči Kuvajtu bol vo výške 15 miliárd dolárov, takú istú sumu dlhoval aj Saudskej Arábii. Pretože ďalšie pôžičky mu neboli umožnené, vydal sa cestou nátlaku predovšetkým na Kuvajt. Obvinil Kuvajt a Spojené arabské emiráty, že prekračujú kvótu na ťažbu ropy, stanovenú Organizáciou krajín vyvážajúcu ropu (OPEC), čím znižujú jej cenu, a tak oberajú Irak o peniaze. Irak nikdy neuznal Britmi určené hranice, ktoré ustanovili Kuvajt ako samostatný štát. Vyhlasoval, že sporné pohraničné územie s bohatými zdrojmi ropy patria Iraku a samotné územie Kuvajtu je historicky jeho

19. provincia. „*Takto sa snažil Irak na čele s prezidentom S. Husajnom budovať na Blízkom a Strednom východe svoje mocenské pozície.*“¹ K budovaniu týchto mocenských zámerov mu dopomohla aj tá skutočnosť, že iracko-kuvajtské vzťahy pre USA v lete 1990 neboli v tejto oblasti v centre ich záujmu, pretože ich zahraničná politika sa už viac rokov zaoberala islamskou revolúciou v Iráne. Irak sa vtedy javil ako vhodná protiváha fundamentalistov. Keď sa začala iracko-iránska vojna, USA (ale aj mnoho ďalších štátov vrátane Francúzska a ZSSR) Saddáma Husajna fakticky podporovalo dodávkami zbraní, vrátane informácií CIA o pohyboch iránskej armády. Po nejasných vyjadreniach západných diplomatov sa Saddám Husajn odhodlal k vojenskej agresii.

V skorých ranných hodinách 2. augusta 1990 asi 100-tisíc irackých vojakov vpadlo do Kuvajtu a po bojoch s malou armádou bohatého ropného štátu túto rýchlo porazil a okupoval ho v ohybe Perzského zálivu, aby dostal pod kontrolu jeho ropné polia. Ešte v ten istý deň obsadili hlavné mesto Kuvajt City a prakticky celú krajinu. Irak túto intervenciu odôvodňoval „*žiadosťou mladých kuvajtských revolucionárov*“, ktorí údajne zvrhli kuvajtskú vládu. Okamžite zareagovala Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov (BR OSN) a prijala rezolúciu č. 660, ktorou: „*Iracký vpád odsúdila a vyzvala Irak na okamžité a bezpodmienečné stiahnutie všetkých vojsk z Kuvajtu.*“² Zároveň vyhlásila proti nemu obchodné embargo a USA okamžite vyslali námornú flotilu do oblasti Perzského zálivu.

Sankcie vyhlásené BR OSN Irak nepovažoval za vážnu prekážku na realizáciu vlastných cieľov a bol presvedčený, že tieto obmedzenia budú mať len dočasné trvanie. „*V ďalšom období, prostredníctvom dosadenej vlády a ozbrojených síl, chce Saddám Husajn zosilniť nátlak na ostatné štáty Perzského zálivu. Pod hrozbou podobnej agresie, ako to urobil voči Kuvajtu, má za cieľ perspektívne ovplyvňovať nielen medzinárodné ceny a ťažobné kvóty v rámci OPEC-u, ale taktiež získať stálu finančnú podporu od krajín Perského zálivu. Očakáva, že sa ďalej prehľbi nejednota arabských krajín a postupne niektoré z nich budú styky s Irakom normalizovať.*“³

Po odmietnutí návrhov predstaviteľov troch arabských štátov (Jordánskeho kráľa Husajna, egyptského prezidenta Mubaraka a kráľa Fahda zo Saudskej Arábie) Saddámom Husajnom, deň po jeho agresii (3. augusta), sa otvorila cesta, aby Saudská Arábia súhlasila s umiestnením cudzích vojenských jednotiek na svojom území.

OPERÁCIA „PÚŠTNY ŠTÍT“

6. augusta 1990 Saudská Arábia oficiálne požiadala USA, aby jej ozbrojené sily vstúpili na jej územie s cieľom obrany proti agresii Iraku. V ten istý deň ich prvé letecké sily odleteli na Blízky východ, a tak sa začala operácia Púštny štít, ktorej cieľom bolo zabrániť Iraku v ďalšej jeho expanzii. V tom čase, v takejto zložitej situácii na Strednom východe, nebolo jasné, či zvíťazí diplomatické alebo vojenské riešenie danej krízy. Operácia „Púštny štít“ trvala od 7. augusta 1990, od začiatku rozmiestňovania vojenských jednotiek USA a spoje-

¹ Vojenský ústredný archív-Vojenský historický archív Praha (ďalej VUA-VHA), f. FMO-GŠ ČSA. Současný stav a perspektivy vývoje v Perském zálivu. Příloha 6, s. 1. Preložil Imrich Purdek, ďalej len „I. P.“.

² VUA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Současný stav a perspektivy vývoje v Perském zálivu. Příloha 6, s. 2. Preložil I. P.

³ Tamže. s. 2. Preložil I. P.

neckých krajín v Perzskom zálive, vrátane Československého špeciálneho protichemického práporu, do 16. januára 1991, deň pred začiatkom operácie Púštna búrka.

Obsadením Kuvajtu si tak Irak 8. augusta 1990 túto malú krajinu pripojil k svojmu územiu a vyhlásil ju za svoju provinciu. Zároveň pokračovalo v Saudskej Arábii a okolitých štátoch rozmiestňovanie jednotiek USA, ako aj jednotiek ďalších krajín.⁴ Následne však 9. augusta 1990 BR OSN schválila rezolúciu č. 662, ktorá označila anexiu Kuvajtu Irakom za neplatnú a opäť vyzvala Irak, aby stiahol svoje vojská a opustil obsadené územie. Irak však neakceptoval uvedenú výzvu bezpečnostnej rady a zároveň pohrozil, že ak proti nemu zaútočia jednotky USA alebo Izraela, použije chemické zbrane.

SITUÁCIA V PERZSKOM ZÁLIVE 9. AUGUSTA 1990⁵

Podľa analýzy operačnej správy Generálneho štábu ČSA situácia v Perzskom zálive 9. augusta 1990, deň po obsadení Kuvajtu vojskami Iraku, bol stav k 12. 00 h taký, že nebola vedená žiadna bojová činnosť a iracké jednotky boli rozmiestnené pozdĺž hraníc so Saudskou Arábiou a zároveň posilňovali svoje zoskupenia v Kuvajte. Predpokladalo sa, že Irak presunie ďalších 300 bojových tankov. Na letiskách sa iracké lietadlá pripravovali na bojové použitie a operačné taktické rakety boli vyvádzané do palebných postavení. Z celej doterajšej činnosti irackých vojsk bolo zrejmé, čo aj vyhlasoval Saddám Husajn, že v prípade konfliktu Irak použije chemické zbrane.

Okamžite boli Ozbrojené sily Saudskej Arábie uvedené do plnej bojovej pohotovosti a postupne zaujali priestory v blízkosti štátnej hranice s Irakom. Zabezpečovali prieskum a riadenie letovej prevádzky vlastnými, ale aj posilnenými 5 lietadlami typu E-3A systémom AWACS.

USA naďalej pokračovali v prísune bojovej sily na posilňovanie svojho zoskupenia v oblasti Perzského zálivu. V danom čase sa v priestore Perzského zálivu nachádzalo vojenské námorníctvo. Dovedna v Perzskom zálive, Ománskom zálive a Arabskom mori pôsobili 2 lietadlové lode so 160 – 180 bojovými lietadlami na palube a 19 ďalších vojnových plavidiel. Na letisku v Saudskej Arábii pokračovali prísuny lietadiel F-15 od 1. tsfk (taktické stíhacie letecké krídlo) – dovedna 72 lietadiel a jednotiek pozemného vojska v zložení 18. vvz (vzdušný výsadkový zbor) 82. vvd (vzdušná výsadková divízia) v sile asi 4 000 osôb.

Predpokladalo sa, že v priestore môže pôsobiť 26 lietadiel F-111, ktoré boli na leteckej základni v Turecku. Do Stredozemného mora vplávala lietadlová loď SARATOGA a výsadková loď INCHON. (Poznámka: podľa polohy, v ktorej sa v tom čase nachádzali, by do Stredomoria boli priplávali najskôr 15. 8.)

Analýza Generálneho štábu ČSA uvádzala, že okrem USA sa na blokáde v Perzskom zálive môže zúčastniť Veľká Británia, ktorej 2 fregaty sa nachádzali v uvedenom priestore a súčasne prisúvali ďalšie 2 vojnové plavidlá. Taktiež sa mali do Saudskej Arábie presunúť i niektoré jednotky rýchleho nasadenia, pravdepodobne išlo o 3. brigádu námornej pechoty v počte asi 3 000 osôb. Ďalším štátom bolo Francúzsko, ktoré v tom čase malo v Perzskom zálive 2 vojnové plavidlá. Vojenské námorníctvo ZSSR malo v tejto krízovej oblasti 2 vojnové plavidlá.

⁴ K 16. januáru 1991, deň pred operáciou „Púštna búrka“, bolo rozmiestnených v Saudskej Arábii a okolitých štátoch okolo 690-tisíc vojakov USA a spojencov z ďalších 27 krajín.

⁵ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Situace v Perském zálivu 9. 8. 12,00 hod. Příloha 7, s. 4-8.

O situácii v Perzskom zálive analýza uvádzala, že vo vzťahu k irackej agresii sa mohla prejavovať i určitá nejednotnosť v arabskom svete, čo vlastne mohlo vyhovovať Saddámovi Husajnovi. Takýto stav v podstate podporovala Lýbia a Organizácia pre oslobodenie Palestíny, ale diametrálne odlišný postoj zaujímali Egypt, Sýria, Alžírsko a štáty pre spoluprácu v Perzskom zálive.

Situácia, ktorá vznikla, bola politicky výhodná pre Izrael lebo svojimi ozbrojenými silami by mohol pôsobiť proti cieľom na území Iraku, a to najmä proti továrňam na výrobu a skladovanie chemických zbraní. Vzhľadom na vývoj situácie by prípadný ozbrojený útok Izraela proti Iraku bol politicky nevýhodný, pretože by došlo k narušeniu určitej jednoty tých krajín arabského sveta, ktoré sa postavili na stranu formujúcej sa protiirackej koalície v Perzskom zálive.

V prípade, že by Irak zaútočil proti Saudskej Arábii, mohli USA na základe plánu prijatého prezidentom Bushom začať námornú blokádu arabských prístavov, plavidiel a prekladísk ropy. Taktiež silami vojenského letectva, ktoré boli prisunuté do tejto oblasti, vykonať údery na administratívne, ekonomické a hospodárske centrá na území Iraku a na hlavné zoskupenie ozbrojených síl. Tiež sa plánovalo jednotkami predurčenými na vedenie špeciálnych operácií vykonať diverzné a sabotážne akcie na destabilizáciu irackého režimu vrátane pokusov na likvidáciu hlavy štátu Saddána Husajna. Ďalšie zvyšovanie prípravy na vojenský zásah predpokladalo prisunúť do tejto oblasti ďalšie sily zo zostavy 18. vvz (vzdušný výsadkový zbor), ktorý pozostával zo 101. vvd a 24. md (101. výsadková vzdušná divízia, 24. mechanizovaná divízia). Na prisunutie uvedených síl bolo potrebných 15 – 16 dní.⁶

Záverom možno uviesť, že na základe analýzy a vyčísleného predpokladaného vojenského zoskupenia síl a prostriedkov v oblasti Perzského zálivu zo strany Iraku dôjde k upevneniu dosiahnutého priestoru, udržaniu dosiahnutého stavu s očakávaním zmeny postoja ostatných arabských štátov a reakcie USA.

Veľký počet štátov sveta a predstavitelia medzinárodných organizácií naďalej vyvíjali rozsiahlu diplomatickú politiku na mierové riešenie krízovej situácie. Všetky tieto rôzne návrhy a pokusy, ktoré boli jednoznačne podporované aj zahraničnou politikou ČSFR, vzhľadom na tvrdý postoj najvyššieho predstaviteľa Iraku, Sadánma Husajna, stroskotali.

Aj napriek tomu, že BR OSN prijala dovedna 12 rezolúcií s cieľom zaistenia obnovenia nezávislosti Kuvajtu, Irak pokračoval v jeho okupácii. Vzhľadom na neochotu Iraku dobrovoľne odísť z Kuvajtu, schválila BR OSN v novembri 1990 rezolúciu č. 674, ktorá zmocňuje členské štáty spolupracujúce s vládou Kuvajtu použiť všetky prostriedky na podporu, ak

⁶ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Situace v Perském zálivu 9. 8. 12,00 hod. Příloha 7. s. 3.

Kalkulácia prepravných možností vojsk pre rýchle nasadenie USA na Stredný východ:

a) Letecká preprava 82. vvd a 101. ad do Saudskej Arábie:

- 82.vvd (8 000 osôb, 8 800 ton materiálu) je potrebné na prepravu 560 – 600 letových vzletov lietadiel C-141 a C-5. Vzdialenosť 10 – 111 000 km. Pri využití súčasnej kapacity veliteľstva dopravného letectva 300 lietadiel je potrebné na prepravu divízie 4 dni;

- 101. ad po ukončení prepravy 82.vvd (16 000 osôb, 13 800 ton materiálu) je potrebné na prepravu 1 100 letových vzletov C-141 a C145 na vzdialenosť 10 – 11 00 km. Pri využití rovnakej kapacity 300 lietadiel je potrebné na prepravu 7 – 8 dní.

b) Námorná preprava 24.md do Turecka:

- 24. md (24 000 osôb, 23 000 ton materiálu) pri použití 4 najmodernejších dopravných plavidiel triedy T-AKR (k dispozícii je 6 ks), potrebuje divízia na prepravu s nakladaním a vykladaním 12 dní. Na eventuálnu plavbu do Perzského zálivu treba kalkulovať s 3 – 4 dňami. Preložil I. P.

Irak do 15. januára 1991 neopustí okupovaný Kuvajt. (Pozri v prílohe č. 1 Mapa – Situácia v Perzskom zálive 9. 8. 1990 k 12.00 h, mierka 1 : 15 000 000).

2. VYTVORENIE A PRÍPRAVA ČS. ŠPECIÁLNEJ PROTICHEMICKEJ JEDNOTKY

Po napadnutí Kuvajtu Irakom na začiatku augusta 1990 a jeho následnej anexii sa Československo jednoznačne postavilo na stranu protiirackej koalície.

Saudskoarabská armáda v tom čase nedisponovala významnejším chemickým vojskom, a preto dala prednosť ponuke ČSFR pred ponukou niektorých ďalších európskych štátov. Na základe vyhlásenia prezidenta ČSFR z 23. septembra 1990 v rámci humanitárnej pomoci bol pripravený návrh na vyslanie špeciálnej protichemickej jednotky do oblasti Perzského zálivu na jej nasadenie v rámci mnohonárodných síl pod vedením USA, ktorých cieľom bolo oslobodiť Kuvajt. Tento návrh na vyslanie špeciálnej protichemickej jednotky vytvorenej z radov dobrovoľníkov Čechov a Slovákov, príslušníkov Československej armády bol predložený Federálnemu zhromaždeniu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (FZ ČSFR), ktoré 23. septembra 1990 vyslovilo súhlas.

Pomoc ČSFR na strane spojencov bola vo vytvorení malého, ale dobre pripraveného Samostatného špeciálneho protichemickeho praporu. Jeho predurčenie bolo predovšetkým zabezpečovať chemický a radiačný prieskum, zisťovanie prítomnosti chemických otravných látok, kontrola rádioaktívneho zamorenia, likvidácia následkov chemického útoku, poprípade prvá zdravotnícka pomoc zasiahnutých. Na tento účel sa vytvárala aj organizačná štruktúra a zloženie jednotky, ktoré malo byť nasledovné:⁷

- veliteľstvo a štáb
- jednotky: 3 (1. 2. a 3.) chemické odriady
 - 1 zdravotnícky odriad
- zabezpečovacie jednotky:
 - rota tylového a technického zabezpečenia
 - strážna rota
 - spojovacia čata
- skupina učiteľov protichemickeho zabezpečenia a chemického materiálno-technického zabezpečenia.⁸

⁷ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Tabuľka číslo 949 540, Samostatný špeciálny protichemický prapor. I. Organizace; II. Plánované počty osob; III. Složení a počty; IV. Materiál a výstroj; V. Přehled kódů funkčních platů. 17 s.

⁸ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Zápisník, zpráv, rozkazů a hlášení. s. 7. Bola vznesená požiadavka – žiadosť Saudskej Arábie začať výučbu protichemickej prípravy. V uvedenom hlásení pod por. č. 78 na s. 7, deň 25. 1. 20,00 – 20,25, je text v bode 2) Saudská Arábia chce aj za týchto podmienok začať výučbu protichemickej prípravy. Čs. strana potvrdila schopnosť začatia výučby a na základe správy č. 129 a č. 130 z 22. 1. 91 prisľúbila 7 chemikov-inštruktorov a ich pripravenosť prostredníctvom výučby za súčasného vybavenia. Predpoklad – aspoň 3 z nich znalosť anglického jazyka. Predložená požiadavka, aby boli 2 tlmočníci – arabisti, 1 tlmočník anglického jazyka. Za daných podmienok nie je vylúčený ich výjazd do poľných podmienok.

Začiatkom septembra 1990 sa začala príprava jednotky ochrany proti zbraňam hromadného ničenia (OPZHN) pre pomoc silám OSN na Strednom východe (pôvodný názov jednotky), ktorá bola uskutočnená v dvoch etapách⁹: (Kópia archívneho dokumentu – Plán prípravy jednotky OPZHN (pomoc OSN), v prílohe č. 2).

1. etapa: – do času obdržania požiadavky Ministerstva zahraničných vecí ČSFR, bola jej príprava zameraná na výber a prípravu osôb, techniky a materiálu.

Na zabezpečenie splnenia úloh tejto etapy bolo začiatkom septembra 1990 vydané nariadenie na prípravu jednotky veliteľovi Západného vojenského okruhu (ZVO) a správam Federálneho Ministerstva obrany ČSFR. Súčasne prebiehal výber osôb z dobrovoľníkov z radov vojakov z povolania a vojakov základnej služby. Veliteľstvo ZVO v súčinnosti s Tankovou a automobilovou správou FMO vypracovalo organizačné zabezpečenie prípravy vodičov techniky. V termíne od 4. do 12. septembra 1990 prebiehal výber a predbežná príprava techniky a materiálu a následne od 11. do 20. septembra 1990 predurčení vojaci absolvovali kurz obslúh laboratórií AL-1.

2. etapa: – do času obdržania úlohy – vykonať sústredenie jednotky a jej organizačné a bojové stmelenie.

Začiatkom októbra 1990 protichemická jednotka prešla do podriadenosti náčelníka Správy zahraničných vzťahov GŠ. Súčasne sa začal stmelovací výcvik, sústreďovanie vybranej techniky a materiálu. Skupiny dobrovoľníkov podľa odbornosti boli sústredené v posádkach Liberec, Hostivice, Horní Počáply, Slaný a Prostějov, kde prebehla záverečná stmelovacia príprava. Jej cieľom bolo pripraviť osoby, materiál a techniku na plnenie úloh podľa ich predurčenia v náročných púštnych podmienkach v mieste nasadenia. Celý stmelovací výcvik a sústredenie riadil jeho veliteľ Slovák plk. Ing. Ján Való.¹⁰

Prioritnou úlohou v rámci prípravy protichemickej jednotky okrem výberu osôb – jej príslušníkov z radov dobrovoľníkov z armády, bol aj výber špeciálnej techniky, jej dokonalá príprava, ako aj výber materiálu na vybavenie jednotlivca a celej jednotky. Tento celý proces vychádzal zo samotného predurčenia protichemickej jednotky, a to vykonávanie chemického prieskumu a zisťovanie chemických látok v teréne, likvidácia následkov chemického útoku, zisťovanie úrovne radiácie, ako aj prípadnej prvej zdravotnej pomoci.

⁹ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Plán prípravy jednotky OPZHN (pomoc OSN). 3 s.

¹⁰ Plk. Ing. Ján Való, narodený 20. mája 1937, po skončení vysokej školy v odbore RZT letectva, pracoval v oblasti leteckého výskumu a následne ako odborný asistent vo Vojenskej akadémii v Brne. V MTC (Military Technology College) v Káhire, na katedre Electronics, odučil 11 semestrov a niekoľko rokov pôsobil ako hlavný inžinier – vedúci špecialista Radio and Radar na leteckej škole neďaleko líbijského mesta Tripolis. Na Generálnom štábe ČSLA pracoval v oblasti zahraničnej technickej pomoci. V rokoch 1987 – 1988 začal so svojimi spolupracovníkmi pracovať na vytváraní mierových síl OSN, a v januári 1990 začalo svoju činnosť oddelenie mierových síl OSN pod jeho vedením. Stalo sa to prvýkrát v histórii a československá armáda dostala možnosť zapojiť sa do mierových operácií a prezentovať sa v zahraničí. Na jar 1990 sa spolupodieľal na otvorení Výcvikového strediska mierových síl OSN spolu s predstaviteľmi mesta Český Krumlov. Po okupovaní Kuvajtu bolo jeho oddelenie poverené prípravou a organizáciou čs. protichemickej jednotky a plk. Ján Való bol s jeho súhlasom, ako dobrovoľník, menovaný za jej veliteľa. Dobře poznal podmienky v oblasti Stredného východu, pretože niekoľko rokov pôsobil na vysokej vojenskej škole v Egypte, ovládal niekoľko cudzích jazykov a mal dostatočné skúsenosti z diplomacie. Československá špeciálna protichemická jednotka pod jeho velením splnila všetky úlohy v operácii „Púštny štít“ a „Púštna búrka“. Obdržal niekoľko ocenení a vyznamenaní.

ŠPECIÁLNA CHEMICKÁ A ZDRAVOTNÍCKA TECHNIKA A MATERIÁL

Každý príslušník jednotky bol vybavený okrem ochrannej masky OM-10M (tento typ novej ochrannej masky umožňoval aj prijímanie tekutín v priestore zamorenia, čo je pre ľudský organizmus veľmi dôležité), protichemickej pláštenky JP-75 aj novinkou z posledných rokov, filtračným ochranným prevlekom FOP-85. Tieto individuálne prostriedky ochrany jednotlivca mali za úlohu dokonale ochrániť osoby v prípade, že v priestore nasadenia budú skutočne použité chemické zbrane. Doposiaľ všetky používané prostriedky na protichemic- kú ochranu jednotlivca boli izolačné, takže telo vojaka bolo v nich hermeticky uzatvorené. To, samozrejme, chránilo pred kontaktom s otravnými látkami, ale na druhej strane dochádzalo k prehrievaniu organizmu. Tieto uvedené nedostatky malo odstraňovať vo veľkej miere zavedenie filtračných odevov, ako je FOP-85 (filtračný ochranný prevlek).¹¹

Jednotka mala k dispozícii, v tom období výrobné dokončený a zavedený, ochranný protichemický odev OPCH-90, ktorý bolo možné pri plnení úloh v prípade potreby použiť až do 24 hodín, a to aj v letnom období. Vybavenie jednotky týmto ochranným odevom pre jej pôsobenie v daných klimatických podmienkach bolo nevyhnutné, pretože bol zabezpečený nútený prívod filtrovaného vzduchu do celého odevu, ktorý bol vháňaný zvláštnou filtračnou jednotkou nesenou na chrbte.

Pre úlohy chemického a radiačného prieskumu bola jednotka vybavená prieskumnými aparatúrami na terénnom automobile UAZ a neskôr na obrnenom transportéri, ktorý aj zaisťoval aktívnu bezpečnosť proti pechotným zbraňam. Prieskumná aparátúra sa skladala z automatického signalizátora otravných látok GSP-71, rádiometrického prístroja na meranie úrovne radiácie AS-57 a chemického preukazníka CHP-71 na určovanie druhu otravných látok.

Zároveň na vykonávanie radiačného prieskumu a kontroly rádioaktívneho zamorenia bola jednotka vybavená moderným digitálnym dozimetrickým prístrojom DP-86. Pre vykonávanie rýchlej analýzy chemických látok mala jednotka k dispozícii pojazdné a dobre vybavené laboratórium AL-1, ale aj prenosné chemické laboratórium PCHL-90. Toto prenosné zariadenie patrilo v danom období medzi najlepšie vývojové typy. Chemici mali taktiež k dispozícii prototypy jednoduchého, ale pritom veľmi účinného prostriedku na okamžitú detekciu najnebezpečnejších otravných látok orgánofosfátového typu, ktorý mal pracovné označenie DETEHIT.

Na odmorovanie terénu, staveb, techniky a pod. jednotka bola vybavená odmorovacím automobilom ARS-12M na podvozku Praga V3S. Prepravu tohto materiálu zabezpečovalo vozidlo TATRA T-815.

Zdravotnícky odriad jednotky bol vybavený nasledovným zdravotníckym materiálom a zdravotníckou technikou:¹²

- poľné preväzisko POP na automobilovom podvozku Praga V3S – 1 ks,
- malý terénny zdravotnícky automobil na podvozku UAZ A 52 – 2 ks,
- malá kúpacia súprava MKS – 4 spr.

Ostatným zdravotníckym materiálom a technikou bola jednotka vybavená podľa Tabu- liek počtov, výzbroje a výstroja, ktoré riadil Náčelník zdravotníckej služby.

¹¹ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Zabezpečení zvláštního úkolu. 7 s.

¹² VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. Možnosti vyslání jednotky OPZHN jako pomoc silám OSN. s. 7.

Vybavenie čs. protichemickej jednotky bolo v mnohých smeroch porovnateľné so špičkovými zahraničnými výrobkami. Technika a osobná výstroj vojakov boli podľa potrieb a požiadaviek v priebehu pôsobenia v Perzskom zálive doplňované.¹³

Špeciálna protichemická jednotka bola vytvorená z vojakov z povolania, ktorí tvorili 56 % z celkového počtu a vojakov základnej služby, ktorí boli v súlade s nariadením vlády ČSFR prevedení do branného pomeru vojaka v ďalšej službe. V čase ukončenia prípravy stmelovania ku dňu 5. októbra 1990¹⁴ mala jednotka 179 osôb, z ktorého bolo 38 Slovákov.¹⁵

Po skončení stmelovacieho cvičenia (5. október 1990) vyčlenené jednotky boli ponechané v uvedených posádkach a pokračovali v odbornom výcviku. Stmelovacie cvičenie a celková príprava osôb, techniky a materiálu dosiahli takú úroveň, že špeciálna protichemická jednotka pre oblasť Perzského zálivu po obdržaní úloh na jej nasadenie bola schopná v priebehu dvoch až troch dní sa sústrediť v stanovenej posádke a presunúť sa na plánované letisko na leteckú prepravu do priestoru nasadenia.

V tom čase v rámci zabezpečenia celej akcie Perzský záliv intenzívne spolupracovali: Československá armáda s Federálnym ministerstvom zahraničných vecí ČSFR. Išlo najmä o zabezpečenie legislatívnych otázok, finančného zabezpečenia a spôsobu prepravy osôb, techniky a materiálu do uvedenej krízovej oblasti.

Začiatkom októbra 1990 v liste minister obrany, ktorým predkladal prezidentovi ČSFR návrh na vyslanie špeciálnej protichemickej jednotky pre akciu Perzský záliv, ho informoval, že vyčlenená jednotka Československej armády je na plnenie úloh v rámci mnohonárodných síl pripravená.¹⁶

Len za dva mesiace bol vykonaný výber dobrovoľníkov ČSA, príprava techniky a materiálu vrátane zladenia činnosti jednotlivých štruktúr a skupín. Koncom novembra 1990 hlásil veliteľ plk. Ján Való pripravenosť špeciálnej protichemickej jednotky na vyslanie v počte 169 osôb do Kuvajtu.

3. ČESKOSLOVENSKÁ JEDNOTKA SÚČASŤOU KOALIČNÝCH SÍL

Predtým, ako bol vyslaný špeciálny protichemický prápor do Perzského zálivu, boli začiatkom novembra 1990 uskutočnené rokovania medzi vládou ČSFR a vládou Kráľovstva Saudskej Arábie o podmienkach pobytu československých vojenských špecialistov na jej území. Išlo o prípravu „Dohody medzi vládou ČSFR a vládou Kráľovstva Saudskej Arábie o činnosti a podmienkach pobytu československých vojenských špecialistov na území Kráľovstva Saudskej Arábie“, ktorú za vládu ČSFR po úspešných rokovaníach 19. novembra 1990 podpísal minister obrany ČSFR a za vládu Kráľovstva Saudskej Arábie princ Chálid.

Následne prebehli rokovania a 22. novembra 1990 bol podpísaný dokument – Súhlas o podmienkach pobytu čs. špecialistov v Kráľovstve Saudskej Arábie, ktorú za Minister-

¹³ KMENTA, Jaroslav (spolupráca: Való Ján, Želinský Peter). *Pouštní horečka*. Praha : Nakladatelství Želinský 1492, 1999, s. 27.

¹⁴ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ CSA. List presidentu ČSFR, návrh na vyslaní speciální protichemickej jednotky pro akci Perský záliv. 3 s.

¹⁵ Tamže, s. 2.

¹⁶ Tamže, s. 3.

stvo obrany ČSFR podpísal generálmajor J. Jindra, náčelník správy zahraničných vzťahov GŠ ČSA a za Ministerstvo obrany Kráľovstva Saudskej Arábie princ Chálid.

Po prijatí nariadenia bol naplánovaný presun špeciálneho protichemického práporu do Saudskej Arábie.

ČESKOSLOVENSKÝ PROTICHEMICKÝ PRÁPOR DO PERZSKÉHO ZÁLIVU

Preprava Československého protichemického práporu bola vykonaná v dňoch 11. decembra až 14. decembra 1990 podľa vypracovaného časového harmonogramu pracovnej skupiny 13 obrými lietadlami amerického vojenského letectva C-5 „GALAXY“ z letiska Praha-Ruzyně na letisko mesta kráľa Chálida, vzdialeného 500 km od Rijádu v Saudskej Arábii s medzipristátím v Madride¹⁷ (doplnenie paliva a výmena posádok) podľa stanovných technických podmienok prepravy osôb a techniky.¹⁸ Organizáciu prepravy z ČSFR zabezpečovala spolu s pracovnou skupinou Správy zahraničných vzťahov Generálneho štábu ČSA skupina 22 špecialistov vojenského letectva US Army, ktorí pricestovali postupne do Prahy v termínoch od 6. decembra až 10. decembra 1990.¹⁹ Celá činnosť a pobyt tejto skupiny špecialistov bola koordinovaná osobne Pridelencom obrany – Leteckým pridelencom USA v Prahe plk. Edwinom Motykou.

Kompletná preprava prebehla bez vážnejších problémov a celý protichemický prápor bol 15. decembra 1990 v odpoľudňajších hodinách na mieste určenia. Prepravou Československého špeciálneho protichemického práporu do Kráľovstva Saudskej Arábie sa tak stal súčasťou koaličných síl 28 štátov a bol pripravený plniť úlohy v súlade s rezolúciami BR OSN. Podľa pôvodných zámerov, ktoré vychádzali z jeho humanitárneho poslania, ako nebojová jednotka, mal chrániť Vojenské mesto kráľa Chálida (King Khalid Military City, (K.K.M.C.) a najmä vojenskú nemocnicu nachádzajúcu sa neďaleko od Hafar Al Batin.

Po prilete do Vojenského mesta kráľa Chálida veliteľ protichemického prápor plk. Ján Való bol zoznámený na hlavnom velení s operačnou situáciou a na základe jeho súhlasu s danou situáciou bol mu vydaný operačný rozkaz veliteľa Severnej oblasti Ministerstva obrany Kráľovstva Saudskej Arábie generálom Al Alkámim. V jeho rozkaze bolo uvedené, že dňom 22. decembra 1990 sa prápor zaraďuje v súlade so IV. článkom Dohody do zostavy v tejto oblasti.²⁰ V súlade s týmto rozkazom bolo rozhodnuté, že prápor zaujme dňa 24. decembra 1990 (Štedrý deň) priestor v severnej časti Kráľovstva

¹⁷ KMENTA, ref. 13, s. 56.

Medzipristátie sa uskutočnilo na základni USA v Torrejone, nachádzajúcej sa neďaleko Madridu, kde bola vykonaná technická kontrola lietadiel a doplnenie pohonných hmôt. Čs. vojaci sa tak po prvýkrát stretli s vojakmi US Army. Bolo to normálne stretnutie, ktoré viacmenej naznačilo, aká bola „široká“ železná opona medzi Východom a Západom.

¹⁸ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Informační zpráva pro ministra obrany ČSFR, vec: Preprava čs. protichemické jednotky do KSA, 18. prosinec 1990. 2 s.

¹⁹ Poznámka: Celý priebeh nakladania a prepravy čs. špeciálneho práporu do KSA bol hodnotený v informačnej správe pre ministra obrany ČSFR náčelníkom SZV/GŠ ČSA bez problémov. Bolo konštatované, že celá akcia sa vyznačovala úzkou koordináciou, pracovnou disciplínou a príjemnou atmosférou medzi zainteresovanými skupinami čs. armády a skupinou špecialistov US Army.

²⁰ KMENTA, ref. 13, s. 26.

Saudskej Arábie v púšti vedľa mesta Hafar Al Batin. V stanovenom priestore rozmiestnenia prápor vybudoval základný tábor, napojil sa na poľnú nemocnicu a vykonával opatrenia na všestranné strážne zabezpečenie, vrátane žienijného zabezpečenia. Súčasne si jeho príslušníci zvykali na úplne iné klimatické podmienky; iného podnebného pásma.

Čs. špeciálna protichemická jednotka v priestoroch svojho rozmiestnenia plnila úlohy v súlade s medzivládnu dohodou.²¹

Československý špeciálny protichemický prápor svojou činnosťou plnil pôvodný humanitárny charakter, na základe ktorého bol do tejto oblasti vyslaný. Z hľadiska svojho charakteru a predurčenia sa nemohol zúčastniť bojov, mal byť nebojovou jednotkou. Veliteľ práporu bol podriadený Spojeneckému veleniu koaličných síl, ale všetky rozkazy a nariadenia boli konzultované s čs. vedením v Prahe.

Československá špeciálna protichemická jednotka v priestoroch svojho rozmiestnenia plnila úlohy v súlade s ustanoveniami dohody. Išlo o nasledujúce úlohy:

- vykonávať chemický a radiačný prieskum pre saudskoarabské sily,
- v prípade použitia chemických zbraní nepriateľom, podporovať saudskoarabské sily pri likvidácii ich následkov v rozsahu, ktorý je daný kapacitnými možnosťami jednotky,
- varovať saudskoarabské obyvateľstvo pred chemickým a radiačným nebezpečenstvom,
- školiť saudskoarabský personál v oblasti protichemickej ochrany, vrátane poskytnutia technickej pomoci.

Dňom 1. januára 1991 bolo určené, že 2 protichemické odriady budú pôsobiť v prospech 4. a 20. saudskoarabskej brigády, zaujali priestor v ich tyle vo vzdialenosti približne 35 až 45 km od irackých a kuvajtských hraníc. Zostatok práporu zostal dislokovaný v základnom tábore Hafar Al Batin (zdravotnícky odriad) a pri štábe K. K. M. C. (velenie, štáb a 3. protichemický odriad). Nikto nečakal, že prápor bude musieť pôsobiť na štyroch miestach. Plniť náročné úlohy so 169 vojakmi nebolo jednoduché, a to si vyžadovalo od všetkých jeho príslušníkov siahnuť až „na dno“ svojich síl. Na základe vzájomného informovania sa náčelnikom operačného štábu brigádny generálom Al Okasimom a veliteľom Severnej oblasti Al Alkhamimom, plk. Ján Való rozhodol, že: „Československý prápor bude mať tri chemické odriady a jeden postupom času vybuduje, až keď dorazia posily z Československa, o ktoré Való taktiež ihneď pražské ústredie požiadala.“²² Toto jeho rozhodnutie a požiadavka na pražské ústredie spôsobilo určitý rozruch.²³ Aj napriek problémom, ktoré

²¹ Tamže, s. 58.

Poznámka: Podľa Dohody medzi vládou ČSFR a vládou Saudskej Arábie boli príslušníci jednotky povinní okrem iného dodržiavať a rešpektovať zákony, pravidlá, zvyky a tradície Saudskej Arábie. V čase pôsobenia jednotky od 17. marca do 17. apríla 1991 prebiehal „mesiac pôstu“ ramadán a od 15. apríla do 17. apríla nasledoval islamský sviatok. Medzi základné pravidlá pri rešpektovaní tohto sviatku patrilo zákaz jedenia, pitia a fajčenia od východu do západu slnka. Ramadán, mesiac pôstu, je pre Európanov na míle vzdialený, ale Čechoslováci, ktorí trávili zo všetkých spojeneckých vojsk najviac času v spoločnosti Saudoarabov, sa dlhých tridsať dní tohto sviatku snažili byť aspoň ohľaduplní. Veliteľ Való k tomu dokonca vydal začiatkom marca 1991 rozkaz s názvom „Opatrenia pre činnosť jednotky od 17. marca do 17. apríla 1991“. Preklad I.P.

²² KMENTA, ref. 13, s. 59. Preklad I. P.

²³ KMENTA, ref. 13, s. 188. Zo zápisu z rozhovoru z 13. mája 1997 v Prahe s ing. Lubomírom Šmehlíkom, ktorý zastáva funkciu náčelníka chemickej služby – zástupca veliteľa práporu v bode 2), sa konštatuje (čo potvrdzuje správne rozhodnutie veliteľa plk. J. Való), že armáda KSA nemala protichemickú jednotku, nemala systém varovania a nevedela ani používať prostriedky chemickej ochrany

vznikli nepochopením vzniknutej situácie v Prahe, veliteľ práporu plk. Ján Való prevzal celú zodpovednosť na seba.

Keď už bola jednotka podľa vlastného rozhodnutia veliteľa plk. Jána Való rozdelená na štyri časti²⁴, 7. januára 1991 minister obrany Luboš Dobrovský ocenil jeho rozhodnutie a následne ho aj schválil.²⁵ Zároveň si však plk. Ján Való uvedomoval, že aby prápor dokázal v Zálive zabezpečovať dvadsaťštyri hodín základný tábor v K.K.M.C., poľnú nemocnicu v Haife Aj Batinu a taktiež dve saudskoarabské brigády (4. a 20.), ktoré sa pripravovali ako prvé oslobodzovať Kuvajť²⁶, bude nevyhnutne potrebovať posily. Na základe reálneho zhodnotenia danej situácie požiadal čs. vedenie asi o 60 ďalších odborníkov, celý rad ďalších protichemických prostriedkov a neskoršie „*taktiež o asi o dvanásť obrnených transportérov BRDM prispôsobených na chemický prieskum, s ktorými by vojaci mohli spolu so saudskoarabskými brigádami ísť do priameho konfliktu s vojakmi Saddáma Husajna na území Kuvajtu*“.²⁷

Plk. Ján Való si uvedomoval, že dva protichemické odriady, ktoré pôjdu v zostave 4. a 20. saudskoarabskej brigády, tých brigád, ktoré majú vstúpiť na územie Kuvajtu ako prvé a budú sa podieľať na jeho oslobodzovaní, naši vojaci – chemici musia byť chránení prinajmenšom v obrnených vozidlách. Nemôžeme pripustiť, aby postupovali v prvej línii proti irackým delám, tankom, ako aj lietadlám len v terénnych vozidlách UAZ²⁸.

Napriek tomu, že veliteľ plk. Ján Való žiadal o dodanie chemických prieskumných transportérov a mal aj zabezpečenú ich prepravu do Kráľovstva Saudskej Arábie, transportéry do priestoru rozmiestnenia nedorazili. Prápor bol doplnený chemickým, zdravotníckym technickým a tylovým materiálom, ktorý bol nevyhnutný pre život a zabezpečenie plnenia úloh.

Blížil sa 15. január 1991, ultimátum BR OSN. Vypršaním ultimáta a nesplnením jej požiadaviek sa očakával konflikt medzi Irakom a medzinárodnou koalíciou na čele s USA. Československý špeciálny protichemický prápor bol pripravený plniť úlohy, pred ktoré bol postavený.

jednotlivca (PCHOJ) a dňa 29. 12. 1990 dostal požiadavku pripraviť prápor tak, aby mohol pôsobiť v prospech 4. a 20. brigády armády KSA a v prospech K.K.M.C. T. z., že museli naraz zabezpečiť štyri miesta. Bolo nevyhnutné pre K.K.M.C. a spomenuté dve brigády vyčleniť tri chemické odriady a na základni improvizovať, čiže vytvoriť dočasný štvrtý odriad.

²⁴ Zmena pôvodnej organizácie práporu bola vynútená úlohami, ktoré po prilete do Saudskej Arábie boli Československému protichemickému práporu uložené a s tým aj súvisiace zmeny okruhu jeho pôsobenia. V danom okamihu bolo preto nevyhnutné vykonať rozdelenie práporu do štyroch odriadov. Táto vykonaná zmena organizácie jednotky bola sprevádzaná kritikou, že veliteľ a velenie improvizuje. Ale v skutočnosti bez tejto improvizácie by nebolo možné splniť úlohy.

²⁵ Tamže. S. 60. Minister obrany L. Dobrovský zaslal veliteľovi plk. Jánovi Valovi správu: „Pán plukovník, Vaše rozhodnutie o použití jednotky na zabezpečenie činnosti saudskoarabských vojsk a prípravu veliteľského zboru v oblasti ochrany pred zbraňami hromadného ničenia je v súlade s jej poslaním, a preto ho schvaľujem a oceňujem vašu rozhodnosť v tejto veci.“ Preklad I.P.

²⁶ Poznámka: Bolo to politické rozhodnutie o tom, že saudskoarabské vojsko vstúpi na územie Kuvajtu medzi prvými. Toto taktiež bolo kľúčové pre ďalšiu činnosť Čs. špeciálnej protichemickej jednotky, pretože práve ona mala zabezpečovať ich protichemickú ochranu vrátane špeciálnej zdravotníckej starostlivosti.

²⁷ KMENTA, ref. 13, s. 60. Preklad I.P.

²⁸ KMENTA, ref. 13, s. 170.

4. BOJOVÁ ČINNOSŤ SPOJENCOV A SÚČINNOSŤ ČS. VOJAKOV

Po vypršaní ultimáta BR OSN 17. januára 1991, presne o tretej hodine nadržanom, vyslali americké bombardéry F-117A Nighthawk, prvé laserom navádzané bomby na telekomunikačné centrum v Bagdade. Z lodí, operujúcich v Perzskom zálive a v Červenom mori, boli o niekoľko minút neskôr na irackú metropolu odpálené strely s plochou dráhou letu, známe Tomahawky. Tak sa začala operácia **PÚŠTNA BÚRKA**²⁹, posledná fáza vojny v Perzskom zálive. V priebehu 20 hodín podniklo 750 lietadiel 1 300 útokov. Americké vojenské systémy vystrelili 106 rakiet typu Tomahawk.

Koalicu spojeneckých vojenských síl tvorili USA, Británia, Francúzsko, Austrália, Saudská Arábia, Egypt, Sýria a ďalších 21 štátov, medzi ktorými bolo aj Československo. Spojené vojenské jednotky boli v sile 580 000 mužov a podliehali americkému veleniu na čele s generálom Normanom Schwarzkopfum.

Zostava spojeneckej koalície proti Iraku v Perzskom zálive ku dňu³⁰ zahájenia bojových operácií v Púštnej búrke na oslobodenie Kuvajtu (január 1991)

IRAK: 545 000 vojakov v Kuvajte. V auguste, keď bol Kuvajt napadnutý, do armády bolo povoláných 1 milión záložníkov. 4 000 tankov, 2 500 obrnených transportérov, 2 700 delových hlavni, 689 bojových lietadiel vrátane MIG-21, MIRAGE s raketami Exocel. Ďalej disponoval v Iraku 5 500 tankmi, 8 000 obrnenými transportérmi, 3 500 ťažkými delami, 17 bojovými loďami. Mal protiletadlové rakety SA-2, SA-3, SA-6 a raketami „zem-zem“ typu „SCUD“ (kód NATO).

Spojenecká koalícia – 28 krajín

USA: v oblasti zálivu 370 000 vojakov, viac ako 1 200 tankov a 2 000 obrnených transportérov v Saudskej Arábii, 1 525 stíhacích a bombardovacích lietadiel, lietadlá F 117A (STEALTH), obrie bombardéry B-52, 1 700 vrtuľníkov, 80 vojnových lodí;

VEĽKÁ BRITÁNIA: 34 000 vojakov, z toho 25 000 – 1. obrnená divízia, 170 tankov Challenger, 72 stíhacích lietadiel Tornado a Jaguar v Saudskej Arábii, Ománe a Bahrajne. Prieskumné lietadla Nimrod a helikoptéry Puma, 16 bojových lodí (vrátane 2 torpédoborcov a 2 fregaty);

FRANCÚZSKO: 13 500 vojakov v zálive, vrátane 10 000 v KSA, 4 000 stálych v Džibuti, námorníctvo – 2 500 na 11 lodiach, letectvo – 1 000 a 40 lietadiel prieskumnej letky a 120 protitankových vrtuľníkov, 40 bitevných tankov AMX-30 v KSA, ťahké tanky a delá;

TURECKO: okolo 100 000 vojakov pravidelnej armády operovalo neďaleko irackých hraníc. Podporovalo ich 35 000 výsadkárov a príslušníkov polície. 50 tankov Leopard-1, 30 lietadiel F-16, 20 F-4 a F-104. Na základni Incirlik mali ešte USA neznámy počet lietadiel F-15, ďalej 24 ks F-16 a 14 bombardérov F-111;

²⁹ Púštna búrka, druhá fáza vojnového konfliktu v Perzskom zálive, ktorá trvala od 17. januára 1991 do 28. 2. 1991.

³⁰ Zdroj: www.tripod.com, Bush a Perský záliv 1991; Zostava koalície v Perzskom zálive proti Iraku.

Mobilné jednotky NATO vyslali do Turecka 42 lietadiel. Podľa tureckých zdrojov bolo zhruba 5 000 príslušníkov pozemných vojsk vyčlenených na prípadné vyslanie do Saudskej Arábie. Ďalej 3 torpédoborce, 2 ponorky, 1 minolovka a zásobovacia loď na základni Iskenderm vo východnom Stredomorí. Dve fregaty pripravené vyplávať do zálivu;
BELGICKO : 2 minolovky a podporné plavidlo;
KANADA : 1 700 vojakov na 3 vojnových lodiach bolo v Bahrajne a eskadra stíhačiek Hornet v Katare;
DÁNSKO : 1 korveta;
GRÉCKO : fregata Limnos s posádkou 200 mužov;
TALIANSKO : 3 fregaty a 8 stíhačiek Tornádo;
HOLANSKO : 2 fregaty a zásobovacia loď – 600 mužov (50 000 plynových masiek poslalo do Turecka);
NÓRSKO : 1 pobrežná hliadková loď;
ŠPANIELSKO : 1 fregata a 2 korvety;
KRAJINY PERZSKÉHO ZÁLIVU A ARABSKÍ SPOJENCI SAUDSKEJ ARÁBIE : 118 000 vojakov – 38 000 pozemného vojska, 56 000 výsadkárov Národnej gardy, 7 200 námorníctva, 16 500 letectva, 550 tankov, 180 bojových lietadiel a 8 fregát;
EGYPT : (druhý najväčší kontingent zahraničných vojsk po USA) 40 000 vojakov v Saudskej Arábii, 5 000 v Spojených arabských emirátoch – vyzbrojený tankmi a raketami;
SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY : 40 000 vojakov, viac ako 200 tankov, 1 500 príslušníkov letectva s 80 bojovými lietadlami, 15 lodí s 1 500 príslušníkmi námorníctva;
OMÁN : 25 500 vojakov vyzbrojených o. i. tankmi M-60, 63 bojových lietadiel a asi 4 člny vyzbrojené raketami Exocet;
SÝRIA : vyslala 15 000 vojakov a 300 tankov do Saudskej Arábie, zostatok bol rozmiestnený v Spojených arabských emirátoch;
MAROKO : 5 000 príslušníkov pechoty a ľahké vozidlá – 3 500 v Spojených arabských emirátoch, 1 500 v Saudskej Arábii;
BAHRAJN : 2 300 príslušníkov, 450 lietadiel, 600 námorníkov;
ARGENTÍNA : 1 fregata a 1 korveta v Perzskom zálive;
AUSTRÁLIA : 1 torpédoborec s riadenými strelami, 1 fregata a zásobovacia loď (600 mužov a žien);
BANGLADÉŠ : 2 000 vojakov v Saudskej Arábii, 3 000 ďalších uvažovala vyslať;
BULHARSKO : ponúklo vyslať 276 vojakov vrátane 110 členov protichemickej obrany a 70 lekárov;
ČSFR : špeciálny protichemický prápor 169 mužov v Saudskej Arábii;
NOVÝ ZÉLAND : 2 dopravné lietadlá Herkules, 46 členov posádky
NIGÉRIA : približne 500 vojakov v Saudskej Arábii;
PAKISTAN : pechotná brigáda 500 mužov v Saudskej Arábii, obrnené vozidlá 6 000 mužov sa presúvalo do Saudskej Arábie;
POLSKO : 2 záchranné lode s malým tímom lekárov, určených pre Perzský záliv;
SENEGAL : 500 vojakov
ZSSR : 2 vojnové lode bez oprávnenia zastavovať iné plavidlá;

Prvé výsledky bombardovania irackého územia a irackých jednotiek na území Kuvajtu boli veľmi účinné. Podľa Americkej vojenskej rozhlasovej stanice v Saudskej Arábii, ktorá v ranných hodinách hlásila, že bolo zničené takmer celé iracké letectvo, boli vyradené z prevádzky hlavné komunikácie nepriateľa a veľké straty utrpela i pýcha Husajnovej armády – elitné Republikánske gardy pozemného vojska. Toto boli pre príslušníkov čs. jednotky veľmi optimistické správy, ale za niekoľko hodín sa ukázalo, že aj keď Irak utrpel veľmi veľké straty, z jeho strany hrozili útoky nebezpečnými raketami Scud. To predznamenovalo, že nebezpečenstvo chemickej vojny zo strany Iraku stále existovalo. Práve tie miesta, ktoré Česi a Slováci vyčlenenými silami a prostriedkami zabezpečovali, patrili medzi strategické ciele raketového irackého ostreľovania. Išlo o Vojenské mesto kráľa Chálida a mesto Hafer Al Batin.³¹

Na druhý deň začal Irak raketami Scud ostreľovať Izrael v snahe zatiahnuť ho do tohto konfliktu. To sa mu nepodarilo. Izrael vyhlásil, že sa nenechá vyprovokovať k odvete, spoľiehal sa na batérie amerických rakiet Patriot, naráňchlo rozmiestnené na jeho území. Keď Irak odpálil ďalšie rakety na ciele v Izraeli a Saudskej Arábii, začali USA dôrazne hľadať a ničieť neznámy počet mobilných odpaľovacích zariadení pre strely Scud.

Po začatí vojny, keď najprv dochádzalo k leteckým úderom a následne sa predpokladalo, ak bude zahájená pozemná operácia, sa výrazne zvýšilo nebezpečenstvo chemického útoku zo strany Iraku. Preto čs. protichemický prápor nepretržite 24 hodín denne vykonával vo všetkých priestoroch radiačný a chemický prieskum. V prvých dňoch operácie namerali česko-slovenskí chemici pri postupe za saudskoarabskými vojakmi (4. a 20. brigáda) niekoľkokrát nízku koncentráciu chemických otravných látok. V denníku Generálneho štábu Čs. lidové armády, Správy zahraničných vzťahů: „Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení“ od velitele čs. protichemickej jednotky, pod por. číslom 50 a s dátumom 19. ledna, čas 12,30, hlášení od koho: plk. Való; komu: N SZV, je zaznamenané: „*Dva prvosledové chemické odriady sú sústredené v tyle, priestore 20. brigády Ozbrojených síl Kráľovstva Saudskej Arábie (OS KSA). Na prednom okraji došlo o 08.00 hodine SEČ k chemickému útoku zo strany Iraku. V priestore našich jednotiek zamorenie 0,002 gramu yperitu na meter kubický. Jednotka je v poriadku, pripravená na plnenie úloh. Pri pohybe brigád OS KSA sprevádza jednotky len družstvo chem. prieskumu, bez toho aby prekročilo hranice KSA.*“³² (Kópia prvej strany obalu a vnútornej strany archívneho dokumentu – Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení, v prílohe č. 3).

Česko-slovenskí chemici vykonávali meranie prítomnosti chemických otravných látok aj u spadnutých irackých rakiet. Predpokladalo sa, že môže dôjsť k zamoreniu terénu, techniky a materiálu a, hlavne, k zamoreniu osôb otravnými látkami.

Na druhý deň od začatia operácie Púštna búrka dňa 18. januára 1991 bola v jednotke zaznamenaná tragická udalosť. Nešťastnou náhodou sa smrteľne zranil čatár Petr Šimonka. Po skončení bojového poplachu nešťastnou manipuláciou so svojou zbraňou v stane sa náhodne postrelil a tomuto zraneniu namiesto podľaohol.³³

Príslušníci práporu plnili úlohy pod ohrozením chemického útoku a tomu zodpovedal aj režim ich činnosti. Veliteľ práporu plk. Ján Való mal vytvorený dobrý systém spojenia s jed-

³¹ KMENTA, ref. 13, s. 70.

³² VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení. S. 5. Preklad I.P.

³³ KMENTA, ref. 13, s. 71.

notlivými vyčlenenými časťami, najmä s protichemickými odriadmi, ktoré majú pôsobiť v prospech 4. a 20. saudskoarabskej brigády, ktoré sa posúvali ku kuvajtskej hranici.³⁴

Plk. Ján Való pravidelne informoval pražské ústredie – náčelníka Správy zahraničných vzťahov GŠ, ako aj náčelníka GŠ ČSA o priebehu plnenia úloh vyčlenenými časťami protichemického práporu. GŠ požadoval informovanie o stave plnenia úloh vyčlenenými chemickými odriadmi pôsobiacich v prospech 4. a 20. saudskoarabských brigád, ale aj o celkovej situácii v základnom tábore a v ostatných vyčlenených častiach. Obsah informácií bol zameraný najmä na stav radiačnej, chemickej a biologickej ochrany, zisťovanie použitia chemických zbraní, spôsob postupu, priestory zaujatia a celková situácia v odriadoch a v ostatných častiach práporu.

Veliteľ čs. protichemického práporu deň po zahájení operácie Púštna búrka obdržal 18. januára rozkaz od veliteľa Severnej oblasti v Saudskej Arábii, aby zabezpečil 4. a 20. saudskoarabskú brigádu protichemickými odriadmi, s ktorým budú postupovať na území KSA a Kuvajtu, a ktoré budú ako prvé vytláčať iracké vojsko z Kuvajtu (por. č. 51).³⁵ Vo večerných hodinách plk. Ján Való riešil s pražským ústredím – Správou zahraničných vzťahov GŠ ČSA rozhodujúcu otázku, ktorá sa týkala rovnakého výkladu ustanovení článkov 4. a 5. Dohody medzi vládami ČSFR a Kráľovstvom Saudskej Arábie. Išlo o to, aby Československý protichemický prápor mohol pôsobiť mimo územia Saudskej Arábie. T. z., že Česi a Slováci, ktorí budú pôsobiť v prospech 4. a 20. brigády saudskoarabského vojska, budú môcť v ich zostave postupovať na území KSA a území Kuvajtu.

Po výmene niekoľkých správ medzi plk. Jánom Valom a náčelníkom Správy zahraničných vzťahov GŠ ČSA prijal správu dňa 19. 1. 1991 o 21,15 SAT (saudskoarabského času, por. č. 55): „*Minister národnej obrany ČSFR rozhodol, aby ste v prípade nevyhnutnosti zabezpečili postup predsunutých protichemických odriadov za brigádami KSA po území KSA a Kuvajtu. O prijatí tohto Vášho rozhodnutia ma neodkladne informujte.*“³⁶ Týmto rozhodnutím ministra obrany Luboša Dobrovského bol vyriešený jeden z vážnejších problémov týkajúci sa samotnej podstaty pôsobenia Československého protichemického práporu vo vojne proti Iraku a jeho skutočnej účasti pri oslobodzovaní Kuvajtu.

Dňa 19. januára bol informovaný náčelník Správy zahraničných vzťahov GŠ (por. č. 57), že 2. chemický odriad zaujal nový priestor 19. 1. o 16,10 hod. (SEČ) u 4. brigády 50 km severovýchodne od pôvodného priestoru. Prvý chemický odriad je na presune, prekonal zamorený priestor s nízkou koncentráciou organofosfátu, teraz je už mimo zamorenia. Zamorenie uvedeného priestoru i K.K.M.C. bolo pravdepodobne spôsobené inverziou po výbuchu chemických tovární a munície na irackom území.³⁷

Následne o situácii v Československom protichemickom prápore, na základe telefonického vyžiadania, informoval plk. Ján Való náčelníka GŠ ČSA o jeho stave ku dňu 20. januára 1991 (por. č. 60).³⁸ V tejto správe bolo uvedené, že 1. chemický odriad sa nachádza 120 km severovýchodne od Hafer Al Batin. Druhý chemický odriad je západne 10

³⁴ Poznámka: Spojenie s vyčlenenými chemickými odriadmi, najmä s 1. a 2., ktoré majú pôsobiť v prospech 4. a 20. saudskoarabskej brigády boli pravidelne udržiavané a veliteľia odriadov informovali veliteľa práporu o postupe (priestore zaujatia) a vykonávanej činnosti. Uvedené rádiové relácie sú zaznamenané v Zápisníku zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení. S. 10-11.

³⁵ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení. S. 10.

³⁶ Tamže. Preklad I.P.

³⁷ Tamže, s. 10-11.

³⁸ Tamže, s. 10-11.

km od 1. chemického odriadu. Oba odriady sa nachádzajú 25 km južne od hraníc Kuvajtu. Vzhľadom na túto skutočnosť sa rozhodol posilniť obidva chemické odriady tylovým, technickým a strážnym zaistením. Základný tábor v Hafer Al Batin taktiež posilnil o pohyblivú skupinu, aby bola schopná uvedených odriady zásobovať podľa situácie. Ďalej informoval, že vzhľadom na to, že musel zabezpečovať chemickú ochranu K.K.M.C., bol nútený ponechať nevyhnutný počet špecialistov. Informoval o súčasnom rozdelení:

1. chemický odriad, veliteľ pplk. Polívka + 33 osôb;

2. chemický odriad, veliteľ kpt. Horák + 34 osôb,

Základný tábor Hafer Aj Batin – zdravotnícky punkt – 17 osôb, pohyblivá zabezpečovacia skupina – 18 osôb, základná zabezpečujúca skupina – 39 osôb;

3. odriad v K.K.M.C. – veliteľ mjr. Pechočiak + 22 osôb. V uvedených počtoch nebol započítaný on a jeho zástupca, pretože sa pohybujú podľa reálnych požiadaviek velenia Kráľovstva Saudskej Arábie.

Zabezpečenie náročných úloh protichemickým práporom v jednotlivých priestoroch rozmiestnenia vyčlenenými silami a prostriedkami v tomto období si vyžadovalo zo strany veliteľa plk. Jána Vala reálne hodnotiť situáciu a prijímať rýchle rozhodnutia. Očakával, že posilnenie práporu osobami, technikou a materiálom, ktoré požadoval, bude zrealizované v čo najkratšom čase, pretože sústreďovanie síl a prostriedkov Irakom v Kuvajte predpokladalo, že z jeho strany môže dôjsť k útoku pozemnými silami.

Túto situáciu potvrdzuje aj informácia veliteľa práporu pre náčelníka SZV GŠ ČSA z 31. 1. 1991 (por. č. 93³⁹), správa č. 142, že: „Podľa získaných informácií sa v súčasnej dobe sústreďuje v Kuvajte v priestore Al Wafrah 5 – 6 irackých divízií v sile 300 – 400 tankov. Útok sa očakáva v najbližších hodinách.“⁴⁰

V nadväznosti na predchádzajúcu správu, ktorá sa týkala sústreďovania síl a prostriedkov Irakom, v správe náčelníkovi SZV GŠ ČSA, bolo potvrdené, že útok irackých vojsk bol zahájený v dopoludňajších hodinách 1. februára 1991.⁴¹ Podľa získaných informácií od predstaviteľov armády USA vzniklo nebezpečenstvo, že vo večerných hodinách 1. februára 1991 Irak použije chemické náplne, ktoré údajne nechal pripraviť k raketovým prostriedkom. Je veľmi pravdepodobné, že bude vykonané hromadné odpálenie. V súvislosti s touto informáciou, vo všetkých častiach protichemického práporu boli vykonané príslušné opatrenia.

Dňa 5. februára 1991 čs. protichemický prápor bol doplnený o ďalších 37 vojakov, z ktorých 11 bolo Slovákov. Zároveň mu bola dodaná potrebná výstroj, výzbroj, potraviny a zdravotný materiál. Súčasne späť do vlasti sa vrátilo 7 vojakov z rôznych dôvodov. V tomto období mal prápor 198 vojakov, z toho 49 Slovákov.⁴²

³⁹ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení. S. 18.

⁴⁰ Tamže. Preklad I.P.

⁴¹ KURUCZ, Ján. *Vojna v Perzskom zálive. Československý protichemický prápor*. Lipt. Mikuláš : Vojenská akadémia, 2000. s. 15.

Nepočítalo sa s bojovým nasadením čs. protichemického práporu, že bude pôsobiť v zostave mechanizovaných saudsckoarabských zväzkov a zabezpečovať ich radiačnú, chemickú a biologickú ochranu v útoku. Pôvodná predstava o jeho použití vychádzala z jednotného centralizovaného zámeru a jeho predurčenia na plnenie úloh humanitárneho charakteru.

⁴² KMENTA, ref. 13, s 97. Seznam příslušníků Československého samostatného protichemického práporu; KURUCZ, Ján. *Vojna v Perzskom zálive. Československý protichemický prápor*. Lipt. Mikuláš : Vojenská akadémia, 2000. s. 40. V priebehu nasadenia, keď sa počet špeciálneho protichemického

Z hľadiska predpokladaného bojového nasadenia do zostáv zväzkov armády Saudskej Arábie⁴³, ako aj ochrany a obrany veliteľského stanovišťa veliteľa čs. protichemickeho práporu a jeho štábu, ochrany, obrany a zásobovania chemických odriadov, materiálom, výzbrojou a technikou sa ukázali centralizované predstavy o bojovom použití protichemickeho práporu ako nereálne. Aj keď prápor bol členený na jednotlivé prvky, bolo nevyhnutné ho rozdeliť na štyri relatívne samostatné časti, protichemicke odriady.⁴⁴

Po doplnení práporu osobami, technikou a materiálom, posilnenie jednotlivých častí s dôrazom na plnenie úloh vyplývajúcich z rozkazu veliteľa Severnej oblasti Ozbrojených síl Saudskej Arábie, čs. protichemický prápor s definitívnou platnosťou bol 10. februára 1991 decentralizovaný⁴⁵ na štyri protichemicke (relatívne samostatné) odriady. Tie plnili úlohy radiačnej, chemickej a biologickej ochrany v bojovom nasadení v zostave saudsko-arabských mechanizovaných brigád, ako aj úlohy radiačnej, chemickej a biologickej ochrany ostatných pridelených priestorov rozmiestnenia i iné, nie menej dôležité odborné úlohy.

ČESKOSLOVENSKÝ PROTICHEMICKÝ PRÁPOR V POZEMNEJ OPERÁCI

Ultimátum USA, ktoré dali Iraku na odsun jeho vojsk z Kuvajtu, vypršalo 23. februára 1991. Irak ho neakceptoval a, naopak, oznámil svoje odhodlanie ďalej bojovať. Československý protichemický prápor deň pred pozemnou operáciou mal nasledujúce členenie protichemických odriadov:⁴⁶

Prvý protichemický odriad, veliteľ pplk. Lubomír Polívka, bol rozmiestnený v K.K.M.C., kde bolo veliteľské stanovište veliteľa čs. protichemickeho práporu a jeho štábu. Jeho úlohou bolo zabezpečovať radiačnú, chemickú a biologickú ochranu vojenskej základne a vojsk, ktoré sú tam dislokované (so zameraním na prieskum a dekontamináciu). Zároveň zabezpečovať rozbor pitnej vody, ktorá je používaná na základni.

Druhý protichemický odriad, veliteľ kpt. Peter Horák, bol rozmiestnený blízko saudskoarabskej poľnej nemocnice v severnej časti mesta Hafar Al Batin. Úloha odriadu bola radiačná, chemická a biologická ochrana poľnej nemocnice, zásobovanie chemických oddielov materiálom, výzbrojou a technikou. Súčasne zabezpečoval chod základného tábora čs. protichemickeho práporu.

Tretí protichemický odriad, veliteľ pplk. Ladislav Šuta, bol zaradený do druhosledovej 4. obrnenej brigády armády Saudskej Arábie k poľnému obväzisku. Brigáda sa nachádzala asi 40 km od kuvajstských hraníc. Jeho úloha – radiačná, chemická a biologická ochrana boja vojsk 4. obrnenej brigády.

Štvrtý protichemický odriad, veliteľ pplk. Ján Kurucz, bol vytvorený začiatkom februára 1991 a bol zaradený do zostavy prvosledovej 20. mechanizovanej brigády armády Saudskej

práporu menil, a to, že v 1. etape bolo vyslaných 169 vojakov, z toho bolo 38 Slovákov. Dňa 14. 1. doplnený o 2 vojakov tylového zabezpečenia na 171 (18. 1. zahynul čat. Petr Šimonka) a 5. 2. 1991 bola jednotka doplnená o 37 vojakov, z ktorých bolo 11 Slovákov. Zároveň z rôznych dôvodov sa 7 príslušníkov začiatkom februára 1991 vrátilo do ČSFR. Po týchto doplneniach mal prápor 198 vojakov, z toho 49 Slovákov.

⁴³ Tamže, s. 16.

⁴⁴ Tamže, s. 16.

⁴⁵ Tamže, s. 14.

⁴⁶ Tamže, s. 16-17.

Arábie. Jeho úlohou bolo zabezpečiť radiačnú, chemickú a biologickú ochranu útoku vojsk 20. mechanizovanej brigády, so zreteľom na prieskum a dekontamináciu jej vojsk.

Nadránom 24. februára 1991 o 2,00 hod. SEČ sa začala pozemná operácia spojencov. Už v ranných hodinách prvosledové vojská prekročili hranice Kuvajtu a v populudňajších hodinách obsadili Kuwajt City a prenikli 50 km do vnútrozemia Iraku. Aj napriek mohutnej ofenzíve pozemných síl koalície 25. februára 1991 Iracká riadená strela Scud zasiahla budovu v Chobare pri Zahráne v Saudskej Arábii, pričom zahynulo 28 amerických vojakov, 98 bolo zranených. Následne kuvajtské hranice ako prvé prekročili saudskoarabské vojská, medzi ktorými bola 20. mechanizovaná brigáda bojujúca na smere Rukví, Chauní, Džahrú a Kuwajt City. V jej zostave, v tyle, postupoval 4. protichemický odriad a jeho vojaci 26. februára 1991 vstúpili na územie Kuvajtu. Následne na územie Kuvajtu vstúpil aj 3. protichemický odriad.

Čs. protichemické odriady pri vykonávaní radiačného, chemického a biologického prieskumu na ochranu saudskoarabských vojsk pátrali po prítomnosti chemických zbraní. Zabezpečovali protichemickú ochranu a zneškodňovali chemickú muníciu v bývalých kasárňach kuvajtskej armády, ktorú zanechala iracká armáda. V Kuwajt City čs. vojaci zabezpečovali budovu Československého veľvyslanectva. Vyčistili ambasádu od zostatkov munície, obnovili energetické napájanie, zaistili zásoby vody, sprevádzkovali čiastočne rozstrieľanú budovu. Vojská postúpili až ku Kuwajt City, kde v blízkosti kasární vybudovali tábor.⁴⁷

Za irackými ustupujúcimi vojskami zostávala doslova spálená zem. Práveže pri tomto „nedobrovoľnom“ ústupe odpaľovali nálože v skladoch ropy a v ropných vrtoch. Bolo to vlastne v súlade s ich taktikou „spálenej krajiny“. Niektoré plamene z týchto ropných vrtoč šľahali až do výšky cca 150 metrov a v tejto oblasti aj cez deň bola tma.⁴⁸

O tri dni od začiatku pozemnej operácie a pod tlakom útokov spojencov Iračania sa stiahli z Kuvajtu. Irak tak dal OSN na vedomie svoje rozhodnutie prijať jeho požiadavky. Tak po 1 014 hodinách od vypuknutia vojnového konfliktu 28. februára 1991 o 3,00 hod. SEČ bolo vyhlásené zastavenie paľby. Vojská protiirackej koalície 28. februára 1991 oficiálne skončili vojenské akcie. (Kópia archívneho dokumentu v anglickom jazyku a v preklade do českého jazyka – ďakovný list maršala Kráľovského letectva sira Davida Craiga z Ministerstva obrany Veľkej Británie náčelníkovi Generálneho štábu ČSA v prílohe č. 4).⁴⁹

BR OSN chválila 2. marca 1991 rezolúciu, ktorá stanovila podmienky prímeria. Irak mal ukončiť všetky vojenské operácie, zrušiť anexiu Kuvajtu, musel sprístupniť všetky informácie týkajúce sa uskladňovania biologických a chemických zbraní, prepustiť všetkých zajatých cudzincov a prevziať zodpovednosť za obeť a materiálne škody spôsobené počas okupácie Kuvajtu.

⁴⁷ KMENTA, ref. 13, s. 81.

⁴⁸ Tamže, s. 82.

V kuvajtskom emiráte, v krajine s najväčšími zásobami ropy, zhorelo každý deň najmenej tri milióny ton surovej ropy a do ovzdušia pritom sa dostalo tisíce ton dymu, sadzí, nebezpečných plynov a častíc látok vyvolávajúcich ochorenie rakoviny.

⁴⁹ VÚA-VHA, Praha, f. FMO-GŠ ČSA. Dňa 28. februára 1991, keď sa končila operácia „Púštna búrka“ zaslal maršal Kráľovského letectva sir David Craig z Ministerstva obrany Veľkej Británie ďakovný list náčelníkovi Generálneho štábu ČSA.

5. ČESKOSLOVENSKÍ VOJACI PO OSLOBODENÍ KUVAJTU DO LETA 1991

V súvislosti so skončením vojny došlo aj k zmenám v rozmiestnení niektorých častí čs. protichemického práporu v danej oblasti. Štáb a velenie práporu zostali na základni pri K.K.M.C., kde boli taktiež rozmiestnené ďalšie časti práporu a štáby vojsk spojeneckej koalície – najmä USA, Francúzska, Veľkej Británie, Egypta a Sýrie. Ďalšie časti práporu – 1. a 2. protichemický odriad sa premiestnil severným smerom k hranici Kuvajtu od mesta Hafar Al Batin. Základný tábor protichemického práporu bol 40 km juhovýchodne od Kuvajt City. Dva protichemické odriady (3. a 4.) zostali u saudsko arabských brigád a nachádzali sa v priestore asi 30 – 40 km juhovýchodne od Kuvajt City.

Od začiatku marca 1991, po skončení vojenských operácií, po prehliadke stavu objektu Československého veľvyslanectva v Kuvajt City, veliteľ práporu vyčlenil strážny oddiel na stráženie tohto objektu. Situácia týkajúca sa poveternostných podmienok v oblasti Kuvajtu bola zložitá. Teploty cez deň postupne stúpali, počasie na severovýchode bolo negatívne ovplyvňované hustým dymom zo zapálených naftových polí v Kuvajte. Často bolo nutné aj cez deň používať osvetlenie.

Na základe súhlasu ku „Dohode medzi vládami ČSFR a Kráľovstvom Saudskej Arábie o činnosti a podmienkach pobytu československých vojenských špecialistov na území Kráľovstva Saudskej Arábie“, ako aj zo záverov stretnutia z 31. marca a 1. apríla 1991 na veliteľstve spojených síl predstaviteľov štábu chemickej vojny KSA s veliteľom plk. Jánom Valom, Československý protichemický prápor pokračoval v plnení stanovených úloh.⁵⁰

Bolo rozhodnuté vybudovať pre Čs. protichemický prápor tábor vo vnútri mesta K.K. M.C.. Bolo to najmä z toho dôvodu, že tam boli dva čs. odriady pri 4. a 20 brigáde v Kuvajte a dva čs. odriady pri vojenskej nemocnici v Kuvajte a pri K.K.M.C. Bolo vykonané prerozdelenie práporu, údržba zariadení a príprava jeho príslušníkov na odsun do vlasti, ktorí sa nebudú podieľať na výcviku.

V súlade so súhlasom k Dohode bola vykonaná inventarizácia materiálu čs. protichemického práporu, ktorý bol pripravovaný na odovzdanie Ozbrojeným silám KSA a bude ponechaný na mieste.⁵¹

Koncom marca 1991 sa situácia v protichemickom prápore nezmenila. Boli vykonané zvýšené bezpečnostné opatrenia, pretože vojaci sa pohybovali v priestore a v miestach, kde boli rozsiahle mínové polia. Prápor bol rozmiestnený v 5 táboroch, kde bolo dovedna 198 vojakov. V tom čase sa konala príprava na postupný odsun práporu do ČSFR v trvaní do 2 mesiacov.

Dňa 24. apríla 1991 bolo rozhodnuté o návrate väčšej časti protichemického práporu do ČSFR s tým, že v Kráľovstve Saudskej Arábie zostane časť jeho príslušníkov, ktorí zabezpečovali školenie špecialistov Ozbrojených síl KSA. Od toho dňa začal plk. Ján Valo, veliteľ špeciálneho protichemického práporu, sťahovať jednotlivé jeho časti z Kuvajtu späť do ČSFR.

⁵⁰ KMENTA, ref. 13, s. 96-97.

⁵¹ Odsun protichemického práporu do vlasti sa predpokladal až po uzatvorení mierových zmlúv, a pokiaľ spojenecké velenie nebude uvažovať o obnovení vojenských operácií. Podľa spresnenia čs. protichemický prápor odovzdal dovedna 70 vozidiel, vrátane detekčnej techniky a odmorovacích súprav. Taktiež ľahké terénne vozidlá, ktoré boli vybavené pre chemický prieskum, špeciálnu techniku na odmorovanie osôb, zariadení a terénu, ale aj automobily TATRA a pojazdnú lekársku ošetrovňu a obrnený transportér pre chemický prieskum.

Dňa 6. mája 1991 sa vrátila väčšia časť príslušníkov práporu do ČSFR. V Saudskej Arábii zostala skupina špecialistov v počte 50 vojakov, ktorí zabezpečovali školenie saudskoarabských špecialistov z radov dôstojníkov pozemných síl.

Po splnení úloh výcviku špecialistov dňa 31. augusta 1991 sa vrátila do ČSFR posledná časť protichemického práporu.

ZÁVER

Vojna v Perzskom zálive, v rámci ktorej spojenecká protiiracká koalícia uskutočnila dve operácie „Púštny štít“ a „Púštna búrka“, sa skončila. Ich cieľom bolo nedopustiť ďalšiu agresiu Iraku a oslobodiť Kuvajt, ktorý násilím anektoval susedný Irak. Operácia na oslobodenie Kuvajtu, ktorá pozostávala z dvoch fáz, predstavovala v prvom poradí mohutné vojenské nálety spojeneckých leteckých síl a následne pozemné sily uskutočnili rozhodný útok, ktorý znamenal postupné ničenie a zároveň vytlačenie irackých vojsk z okupovaného Kuvajtu. Keď sa iracké vojská stiahli na vlastné územie, spojenecké sily ich ďalej neprenasledovali.

Operácia Púštna búrka trvala šesť týždňov a zúčastnilo sa jej 28 štátov. Spojenci porazili irackú armádu pozostávajúcu z 1 milióna vojakov, z ktorého padlo takmer 100 000 vojakov, 65 000 bolo zranených a viac ako 50 000 bolo zajatých. Zničili Iraku 3 000 tankov, približne toľko obrnených vozidiel a vyše 2 000 delostreleckých kompletov. Spojenci dohromady stratili 234 vojakov (z toho 79 Američanov) a desiatky ich bolo zranených a nezvestných. Počas operácie zahynul 1 príslušník Československého protichemického práporu.

Československý protichemický prápor sa bezprostredne podieľal na obidvoch operáciách, ale v operácii Púštna búrka splnil úlohy v bezprostrednom bojovom nasadení pri zabezpečovaní radiačnej, chemickej a biologickej ochrany útoku saudskoarabských brigád. Zároveň však splnil veľmi dôležité úlohy týkajúce sa radiačnej, chemickej a biologickej ochrany ostatných, nie menej dôležitých objektov.

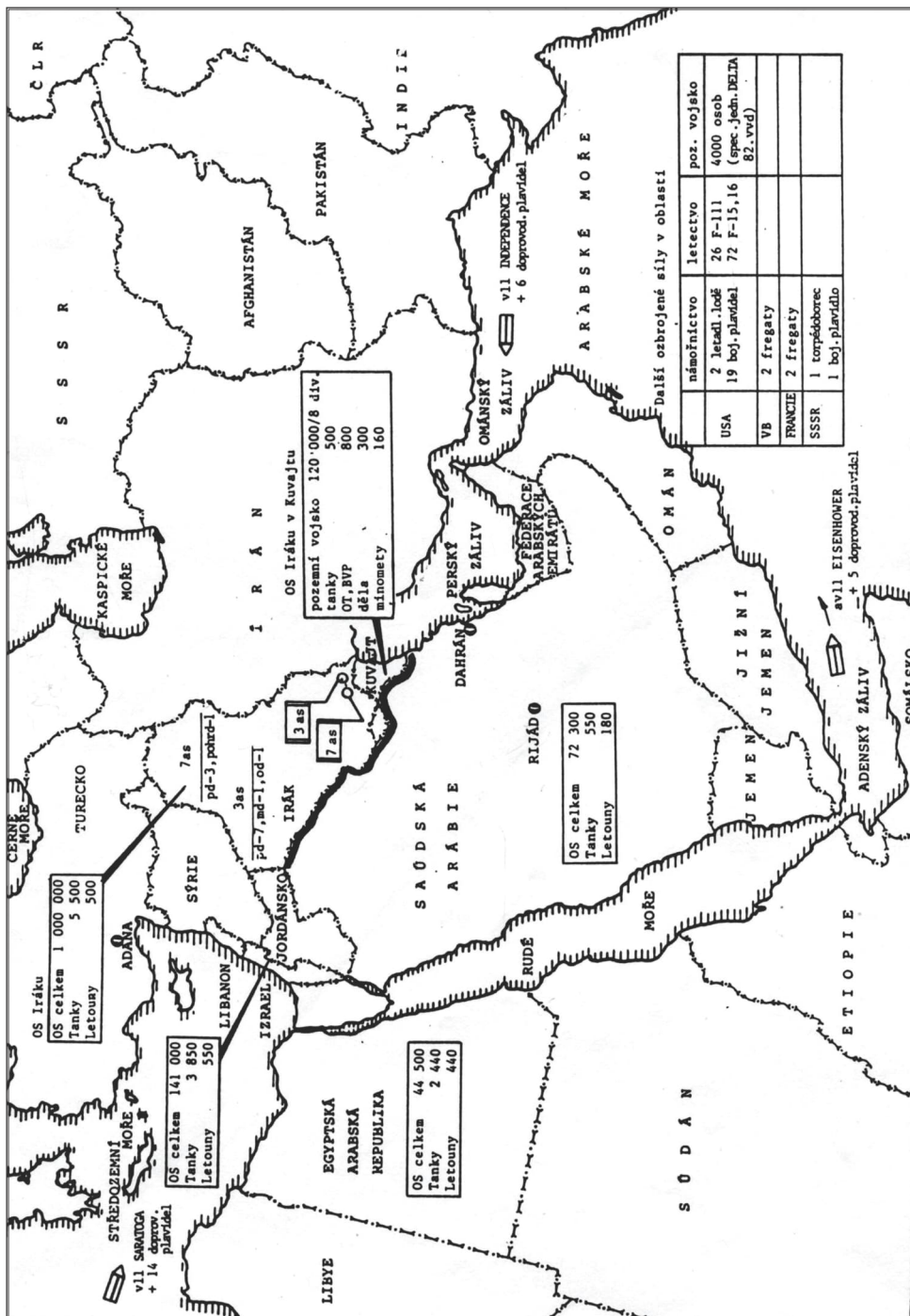
Pôvodným zámerom vyslania Československého protichemického práporu bolo jeho humanitárne poslanie. Veliteľ plk. Ján Való so svojím štábom dokázal vyriešiť zložité úlohy, týkajúce sa bojového nasadenia časti práporu v súčinnosti s Armádou KSA a zabezpečovať radiačnú, chemickú a biologickú ochranu útoku jej zväzkov, ako aj splniť ostatné úlohy v zabezpečovaní protichemickej ochrany.

Československý protichemický prápor splnil všetky úlohy v operácii Púštny štít a Púštna búrka a jeho príslušníci obdržali celý rad ocenení a vyznamenaní.⁵²

⁵² www.mosr.sk.: Pri príležitosti 20. výročia vojny v Perzskom zálive 1990 – 1991, 28. februára 2011 v Bratislave bol plk. v.v. Ing. Ján Való, veliteľ československej protichemickej jednotky v operácii „Púštny štít“ a „Púštna búrka,“ zaradený do slávy vojnových veteránov na Ministerstve obrany Slovenskej republiky. Ako veliteľ na vysokej profesionálnej úrovni pripravil svoju jednotku na prvé ostré bojové nasadenie, prevzal na seba zodpovednosť pri plnení úloh v prvej línii spojeneckých vojsk.

Príloha č. 1

Mapa – Situácia v Perzskom zálive 9. 8. 1990 k 12.00 h, mierka 1 : 15 000 000

Príloha č.2-1, 2-2

Kópia archívneho dokumentu – Plán prípravy jednotky OPZHN (pomoc OSN)

FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO OBRANY
GŠ - operační správa
Č.j.: 022566 - OS

6
Odklajeno na štátnu
aj občas/97-118-244
~~TAJNÉ~~
Výtisk jediný!
Počet listů: 3

P L Á N P Ř Í P R A V Y
jednotky OPZHN
/pomoc OSN/

Přípravu jednotky OPZHN pro pomoc silám OSN na Středním východě provést ve dvou etapách:

- . v první etapě - do obdržení požadavku Ministerstva zahraničních věcí ČSFR - zaměřit se na výběr a přípravu osob, techniky a materiálu
- . v druhé etapě - po obdržení úkolu - provést soustředění jednotky a její organizační a bojové stmelení

- 2 -

Úkol čis.	O p a t ř e n í	Termín	Poznámka
1. etapa			
1.	Vydání nařízení k přípravě jednotky veliteli ZVO a správám FMO.	3.9.1990	OS/GŠ
2.	Provedení výběru osob z dobrovolníků.	7.9.1990	vel. ZVO a správy FMO
3.	Organizační zabezpečení přípravy řidičů techniky.	do 10.9.	VZVO v součinnosti s TAS/FMO
4.	Výběr a předběžná příprava techniky a materiálu.	4.-12.9.	VZVO a správy FMO
5.	Kurz obsluh laboratorí AL-1.	11.-20.9.	
2. etapa			
1.	Soustředění jednotek do určených posádek.	do 48 h. po obdrž. rozkazu	chem. - Liberec zdrav. - Hostivice týl. - určí ZVO str.j - určí ZVO spoj. - Slaný
2.	Organizační a bojové stmelení jednotek podle předurčení.	4 - 6 dnů	
3.	Soustředění jednotek do místa společné přípravy.	do 48 h. po obdrž. rozkazu	posádka Slaný
4.	Jazykové příprava vybraných velitelů.	v průběhu soustředění	

Príloha č. 2-3

Kópia archívneho dokumentu – Plán prípravy jednotky OPZHN (pomoc OSN)

- 3 -

Číslo	Opatrenie	Termín	Poznámka
5.	Příprava techniky a materiálu.	v průběhu soustředění	v určených posádkách soustředění
6.	Společná příprava.	2-3 dny	posádka Slaný
7.	Kontrola připravenosti před odletem.	1 den	provedou orgány FMD v součinnosti s VZVO.
	Poznámka: očkování proti choleře všech příslušníků akce provést v den nástupu soustředění ve vybraných posádkách.		

Príloha č. 3-1, 3-2

Kópia prvej strany obalu a vnútornej strany archívneho dokumentu – Zápisník zpráv, rozkazů, nařízení a hlášení

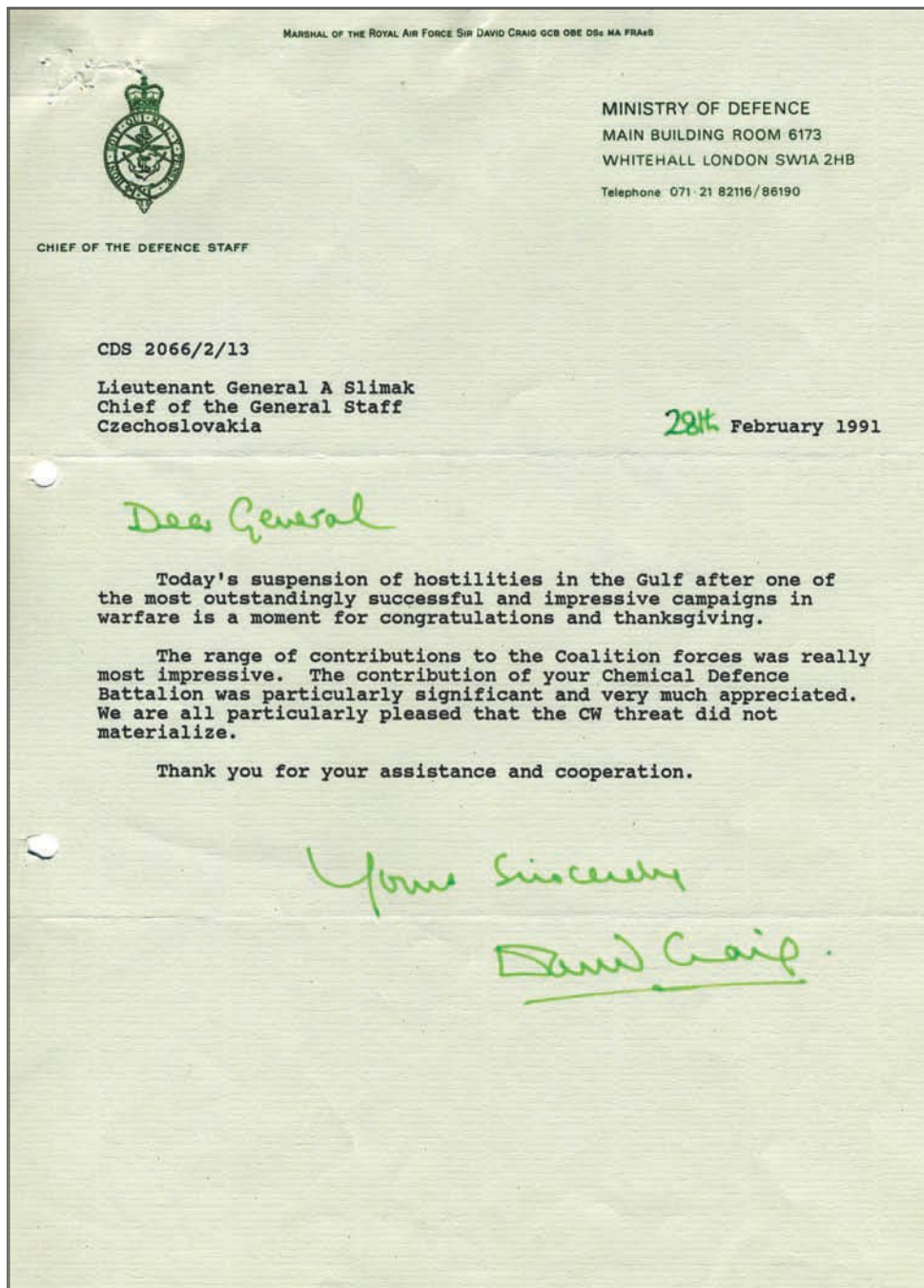

10

Poř. čís.	Čas		Od koho	Komu	Převzal	Obsah zprávy	Komu předáno, co zařizováno (podpis)
	den	hod.					
104	4.2.	8500	plk. Křivá	plk. T. J.	plk. T. J.	Dne 2. 2. 89 v 22:30 hod. v 1. Etapu. Převzato zpráva od plk. T. J. a plk. Křivá. Číslo 104 a číslo 105. Převzato zpráva od plk. T. J. a plk. Křivá. Číslo 104 a číslo 105.	Předáno 2. 2. 89 plk. T. J.
105	4.2.	17500	plk. Křivá	plk. T. J.	plk. Hrgáč	- celá zpráva přehledně - zpráva o pohybu 1. Etapy - zpráva o pohybu 2. Etapy - zpráva o pohybu 3. Etapy - zpráva o pohybu 4. Etapy - zpráva o pohybu 5. Etapy - zpráva o pohybu 6. Etapy - zpráva o pohybu 7. Etapy - zpráva o pohybu 8. Etapy - zpráva o pohybu 9. Etapy - zpráva o pohybu 10. Etapy - zpráva o pohybu 11. Etapy - zpráva o pohybu 12. Etapy - zpráva o pohybu 13. Etapy - zpráva o pohybu 14. Etapy - zpráva o pohybu 15. Etapy - zpráva o pohybu 16. Etapy - zpráva o pohybu 17. Etapy - zpráva o pohybu 18. Etapy - zpráva o pohybu 19. Etapy - zpráva o pohybu 20. Etapy	plk. T. J. plk. T. J. plk. T. J.
106	5.2.	0500	plk. Křivá	plk. T. J.	plk. Hrgáč	1) Dle zprávy a zprávy o pohybu 1. Etapy 2) Dle zprávy a zprávy o pohybu 2. Etapy 3) Dle zprávy a zprávy o pohybu 3. Etapy 4) Dle zprávy a zprávy o pohybu 4. Etapy 5) Dle zprávy a zprávy o pohybu 5. Etapy 6) Dle zprávy a zprávy o pohybu 6. Etapy 7) Dle zprávy a zprávy o pohybu 7. Etapy 8) Dle zprávy a zprávy o pohybu 8. Etapy 9) Dle zprávy a zprávy o pohybu 9. Etapy 10) Dle zprávy a zprávy o pohybu 10. Etapy 11) Dle zprávy a zprávy o pohybu 11. Etapy 12) Dle zprávy a zprávy o pohybu 12. Etapy 13) Dle zprávy a zprávy o pohybu 13. Etapy 14) Dle zprávy a zprávy o pohybu 14. Etapy 15) Dle zprávy a zprávy o pohybu 15. Etapy 16) Dle zprávy a zprávy o pohybu 16. Etapy 17) Dle zprávy a zprávy o pohybu 17. Etapy 18) Dle zprávy a zprávy o pohybu 18. Etapy 19) Dle zprávy a zprávy o pohybu 19. Etapy 20) Dle zprávy a zprávy o pohybu 20. Etapy	plk. T. J. plk. T. J.
107		0100 9 0515	plk. Křivá	plk. T. J.	plk. T. J.	klíčová zpráva z 1. Etapy a zpráva o pohybu	
108	5.2.	1010	plk. Křivá	plk. T. J.	plk. T. J.	- zpráva o pohybu 1. Etapy - zpráva o pohybu 2. Etapy - zpráva o pohybu 3. Etapy - zpráva o pohybu 4. Etapy - zpráva o pohybu 5. Etapy - zpráva o pohybu 6. Etapy - zpráva o pohybu 7. Etapy - zpráva o pohybu 8. Etapy - zpráva o pohybu 9. Etapy - zpráva o pohybu 10. Etapy - zpráva o pohybu 11. Etapy - zpráva o pohybu 12. Etapy - zpráva o pohybu 13. Etapy - zpráva o pohybu 14. Etapy - zpráva o pohybu 15. Etapy - zpráva o pohybu 16. Etapy - zpráva o pohybu 17. Etapy - zpráva o pohybu 18. Etapy - zpráva o pohybu 19. Etapy - zpráva o pohybu 20. Etapy	Předáno 5. 2. 89 plk. T. J. plk. T. J.

Príloha č. 4a

Kópia archívneho dokumentu v anglickom jazyku a v preklade do českého jazyka
– ďakovný list maršala Kráľovského letectva sira Davida Craiga z Ministerstva obrany
Veľkej Británie náčelníkovi Generálneho štábu ČSA

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Príloha č. 4 b

Kópia archívneho dokumentu v anglickom jazyku a v preklade do českého jazyka
– ďakovný list maršala Kráľovského letectva sira Davida Craiga z Ministerstva obrany
Veľkej Británie náčelníkovi Generálneho štábu ČSA

(14) N-3 320

(NEOFICIÁLNI PŘEKLAD)

Maršál Kráľovského letectva Sir David Craig GCB, OBE, DSc, MA, FRAeS

- 12 hrs mil
- 45 hrs mil
- 2 yrs in
(inf. HQ)
- prepíše se
- moje potlačina(?)

Ministerstvo obrany
Hlavní budova, č. dv. 6173
WHITEHALL LONDON SW1A 2HB

Telefon 071-21 82116/86190

Náčelník štábu obrany

CDS 2066/2/13

Generálporučík A. Slimák
náčelník generálneho štábu
Československo

28. února 1991

Vážený generále,

Dnešní zastavení nepřátelských akcí v Perském zálivu po jedné z nejúspěšnějších a nejpůsobivějších operací v dějinách vojenství je příležitostí pro blahopřání a vyjádření poděkování.

Rozsah pomoci silám koalice byl skutečně působivý. Vklad Vašeho praporu chemické obrany byl obzvláště významný a byl velmi oceňován. Všichni jsme velmi rádi, že se nenaplnila hrozba chemických zbraní.

Děkuji Vám za Vaši pomoc a spolupráci.

Váš

David Craig